

Mobbing, trakasserier och våldtäkt

av Bengt-Åke Wennberg

En tidigare rektor för Lundsberg beskrev i "Uppdrag Granskning" en del elevers fritid som en verklighet med ständiga övergrepp och maktmissbruk från deras kamrater. Dessa händelser var identiska med vad som skildrades i romanen ["Flugornas Herre" av William Golding](#).

Boken "Flugornas Herre" har väckt stort intresse eftersom de destruktiva skeenden som den beskriver känns igen av många. De uppstår, som rektorn påpekade, när man låter barn och ungdomar tillämpa "kamratfostran". Det knepiga är att de destruktiva effekterna bara sker ibland. Samma frihet, och tvång att gemensamt lösa problem, kan också skapa ett enormt kamratskap och en stor mogenhet.

Det är dessa goda konsekvenser principalerna för Lundsberg refererar till. Många elever uppskattar just detta goda kamratskap. Vad gör man då – som principal och rektor – när "kamratligheten" spårar ur. När friheten inte fungerar. När vissa personers inflytande visar sig bli ett helvete för

några, eller för många, av eleverna. Problemet finns inte bara på Lundsberg och andra internatskolor. Frågan är lika levande för alla skolor.

Jag glömmer aldrig en visning av videon "The Steel Shutter" för mig och några kollegor för nu närmare tjugofem år sedan. Den beskriver den dåvarande situationen på Nordirland där barn och ungdomar var indragna i de våldsamma konflikterna mellan katoliker och protestanter. De tillhörde olika gäng och kunde aldrig gå trygga på gatorna.

Vi engagerade oss då i Carl Rogers tankar. Vi föreställde oss att lösningen låg i att människor behövde öka sin medvetenhet. De borde bättre förstå sig själva och varandra (även sina fiender). De borde mötas och samtala. Vi trodde att de då enbart genom samtalandet kunde transformeras och gemensamt skapa ett annat samhälle. Så blev det inte. Nå, vi begrep för lite den gången. Vi trodde individen var nyckeln, när det egentligen var det kollektiva handlandet vi också skulle intressera oss för.

Vad som gjorde djupast intryck på mig från videon var barnen som under en period "räddades" av ett kloster. De kom in som tuffa, härdade, hårdhudade och obarmhärtiga krigare utan medkänsla. I tryggheten och i det kollektiva handlandet inom klostret återfann de sin barnslighet. De lekte och utvecklades. På samma sätt som de hade formats av den yttre omvärldens krav på tuffhet formades de nu i skydd av klostervärldens trygghet.

Det mest upprörande i hela filmen tyckte jag var deras reaktioner när de tvingades ut på gatan igen. De tvingades tillbaka till helvetet, hjälplösa och ensamma men med ett medvetande som inte gjorde saken bättre. Sådana scener vill jag aldrig se igen.

Filmen säger mig att även om vi också behöver inrikta oss på individerna – både de mobbade, mobbarna och de tysta – så räcker inte det. Enbart empatisk förståelse är inte tillräcklig. Den kan till och med göra lidandet värre. Vi måste förstå något annat och mer grundläggande om oss själva som människor. Detta "nya" handlar om vad den empatiska känslan kan användas till.

Lundsberg är ett bra exempel på ett feltänk. Alla, elever, anhöriga, vi andra och regeringen, ser huvudmännen, principalerna, och deras anställda rektorer etc. som ansvariga för att "göra något" åt situationen. Problemet är att det här handlar om ett socialt problem som uppstår

genom ett kollektivt handlande – en samhandling – som ingen enskild person ensam kan påverka eller kan göras ansvarig för.

För att komma fram till en lösning på en enskild skola med mobbingproblem, är det en vanlig inställning att det destruktiva kollektiva handlandet måste synliggöras. Vanligen tror man således att det först måste fastställas att det förekommer mobbing – innan det blir möjligt att med gemensamma krafter öka medvetandet och klargöra hur alla, mer eller mindre, medverkar till denna.

Uppdrag Granskning visade att detta, i samhället etablerade tankemönster, sätter principalerna i en omöjlig situation. Deklarerar man förekomsten av mobbing skulle skolan riskera att inte få några elever och gå bankrott. Principalerna måste därför hålla skenet uppe och "låtsas" att de gör något som effektivt angriper mobbingen. Frågan tystas. Därmed kan mobbingen varken diskuteras eller åtgärdas. Mobbing blir ett "privat" problem. Det hela fångas i en destruktiv lösning.

Jag föreslår ett helt annat resonemang. Kollektivt handlande uppstår genom att människor väljer att handla som de gör utifrån vad de tror att andra kommer att göra. Att inte betala skatt är visserligen fel och omoraliskt men om man tror att ingen annan betalar skatt så är det dumt att själv göra det. Samma sak med mobbing. Man borde ingripa. Men om ingen annan hjälper till, ledningen verkar vara oförstående och man riskerar sin egen säkerhet, hälsa, heder och anseende så är det dumt att göra det. Då hittar man en annan lösning. Vad skulle förändra detta förhållande?

Mitt svar är förstås ökade kunskaper och insikter om uppkomsten av kollektivt handlande och de allvarliga konsekvenserna för de egna vännerna, gruppen, klassen, skolan och till slut samhället i sin helhet som uppstår om man inte ingriper. Man blir då samhällets fiende – på samma sätt som om man sprider HIV – om man inte ingriper. Det är nämligen insikten om de andras "icke-ingripande" och det slöa accepterandet – och ofta godkännandet – av vad som sker som gör att beteendet kan fortsätta. Hur kan detta nu ändras? Ja det är frågan som vi gemensamt behöver belysa.

Referenser

Hellfeldt, K., Gill, P. & Johansson, B. (2018). Longitudinal Analysis of Links Between Bullying Victimization and Psychosomatic Maladjustment in Swedish Schoolchildren. *Journal of School Violence*, 17 (1), 86-98. [10.1080/15388220.2016.1222498](https://doi.org/10.1080/15388220.2016.1222498) [[Mer information](#)]

Golding W (1954): Flugornas herre. Stockholm: Bonnier.

Gill, P. (2017). A Case Study Of How An Irish Island School Contributes To Community Sustainability, Viability And Vitality. *Australian and International Journal of Rural Education*, 27 (2). [Länk \[\[Mer information\]\(#\)\]](#)

Gill, P., Simonsson, B. & Matton, P. (2017). Consequences for prevention strategies of reduced prevalence of bullying at school-class and school level in a Swedish Municipality. *ECER 2017*. [Länk \[\[Mer information\]\(#\)\]](#)

Gill, P. & Kelly, G. (2016). Case-study of how an island school contributes to communal sustainability, viability and vitality. . [Länk \[\[Mer information\]\(#\)\]](#)

Gill, P., Larsson, P., Matton, P., Simonsson, B. & Levin, E. (2016). Research to Practice : Rolling Implementation of Evidence-Based Anti-Bullying Strategies in a Swedish Municipality. . [Länk \[\[Mer information\]\(#\)\]](#)

Wikipedia – Om flugornas herre

http://sv.wikipedia.org/wiki/Flugornas_herre